

ZADNJA IZMENA

Annie Ernaux

Gola strast

To poletje sem po televiziji, na Canalu +, prvič gledala film z oznako porno. Moj televizor nima dekoderja, podobe na ekranu so bile zabrisane, namesto besed je bilo slišati čudno šumenje, prasketanje, pljuskanje, nekakšno drugačno, mehko in nepretrgano govorico. Razločiti je bilo žensko v stezniku, nogavicah, moškega. Zgodbe se ni dalo razumeti in bilo je nemogoče predvideti kar koli, gibe ali dejanja. Moški je stopil k ženski. Sledil je bližnji plan, med migljanjem ekrana se je jasno pokazalo žensko spolovilo, nato moško spolovilo v erekciji in to je zdrsnilo v žensko. Nadvse dolg posnetek je iz različnih kotov prikazoval gibanje obeh spolovil. Tič se je spet pokazal v roki moškega, sperma se je razlila ženski po trebuhu. Takemu prizoru se zanesljivo privadiš, prvič je razburljiv. Stoletja in stoletja, stotine generacij, a šele zdaj je mogoče to videti, združitev ženskega in moškega spolovila, spermo – pogled na to, kar je bilo skorajda nemogoče opazovati, ne da bi nas doletela smrt, je zdaj tako enostaven kakor pogled na stisk rok.

Zdelo se mi je, da bi pisanje moralo težiti k temu, k vtisu, kakršnega zbuja prizor spolnega odnosa, k tej tesnobi in osuplosti, k odsotnosti moralne sodbe.

Od lanskega septembra naprej nisem počela nič drugega, kot čakala na tega moškega: na njegov telefonski klic, na njegov prihod. Hodila sem v samopostrežno, v kino, nosila sem obleke v čistilnico, brala, popravljala naloge, a brez dolgotrajne privajenosti tem dejanjem bi mi bilo to, razen z izrednim naporom, nemogoče. Še posebno kadar sem govorila, se mi je zdelo, da me poganja le vztrajnostni zagon. Besede in stavki, celo smeh so se v mojih ustih oblikovali, ne da bi pri tem zares sodelovala z mislimi in voljo. Sicer pa se tudi samo še nejasno spominjam, kaj sem počela, katere filme sem videla, katere ljudi sem srečala. Moje obnašanje je bilo v celoti nenaravno. Edina dejanja, pri katerih so bili vključeni moja volja, želja in nekaj, kar se verjetno imenuje človeški razum (predvidevanje, presoja pozitivnih in negativnih argumentov, posledic), so bila vsa nekako povezana s tem moškim:

branje časnikarskih člankov o njegovi deželi (bil je iz tujine),
 izbiranje oblek in ličil,
 pisanje njemu namenjenih pisem,
 menjanje rjuh na postelji in postavljanje vaz s cvetjem v spalnico,
 zapisovanje stvari, ki bi ga lahko zanimale in ki mu jih prihodnjic
 ne smem pozabiti povedati,
 kupovanje viskija, sadja, raznih prigrizkov za večere v dvoje,
 razmišljanje, v kateri sobi se bova ob njegovem prihodu ljubila.

Med pogovori je moja brezbriznost uspelo predreti edino temam, ki so se nekako nanašale na tega moškega, njegov poklic, deželo, iz katere je prihajal, kraje, v katerih je bil. Oseba, ki se je pogovarjala z menoj, ni niti slutila, da vzrok mojega nenadnega in silnega zanimanja za njeno govorjenje ni njen način pripovedovanja in zelo malo tudi sama tema, ampak to, da je A. nekega dne, deset let, preden sem ga spoznala, med službovanjem v Havani morda vstopil v prav tisti nočni klub, "Fiorendito", ki ga je tista oseba zaradi spodbude, zaradi moje pozornosti, opisovala z obilico podrobnosti. Prav tako so me med branjem pritegnili stavki, ki so se navezovali na odnose med moškim in žensko. Dozdevalo se mi je, da sem iz njih izvedela kaj o A. in da so dajali smisel nečemu, v kar sem hotela verjeti. Tako sem si potem, ko sem v Grossmanovem

Življenju in usodi prebrala, da "kadar ljubimo, med poljubljanjem zapremo oči", domišljala, da me A. ljubi, saj me vendar tako poljublja. Preostanek knjige je bil nato spet le to, v kar se je tistega leta zame sprevrгла vsaka dejavnost – način, kako porabiti čas med dvema srečanjema.

Zame ni bilo druge prihodnosti razen naslednjega telefonskega klica, ki je napovedoval zmenek. Poleg svojih poklicnih obveznosti – katerih urnik je poznal – sem poskušala hoditi čim manj ven, v nenehnem strahu, da bi med svojo odsotnostjo zgrešila kak njegov klic. Če se je le dalo, poleg tega tudi nisem uporabljala sesalca ali sušilnika za lase, ker bi zaradi njiju lahko preslišala zvonjenje. Le-to je v meni zbudilo divje upanje in to je pogosto trajalo, le dokler nisem počasi dvignila slušalke in rekla halo. Ko sem ugotovila, da ni on, me je preplavilo takšno razočaranje, da sem zasovražila osebo na drugem koncu žice. Takoj ko sem zaslišala glas A., se je moje nedoločno, boleče, ljubosumno pričakovanje seveda tako hitro razblinilo v nič, da se mi je zazdelo, kot da sem bila nora in sem nenadoma spet postala normalna. Osupilo me je, kako nepomemben je bil pravzaprav ta glas in kakšna pretirana osebnost mu je pripadla v mojem življenju.

Če mi je sporočil, da bo prišel čez eno uro – "priložnost" oziroma izgovor, da je lahko zamudil, ne da bi dal svoji ženi povod za sumničenje –, se je zame začelo drugačno pričakovanje, brez misli, celo brez poželenja (tako da sem se že spraševala, ali bom sploh lahko dosegla užitek), zapolnjeno z vročičnim opravljanjem nalog, ki mi jih ni uspelo smiselno razvrstiti: oprhati se, pripraviti kozarce, nalakirati nohte, pobrisati po tleh. Nisem več vedela, koga čakam. Bila sem samo ujeta v trenutek – ki me je s svojim približevanjem vedno navdajal z nepoznano grozo –, ko bom zaslišala zaviranje avtomobila, loputanje z vrati, njegove korake na betonskem pragu.

Kadar mi je med svojim klicem in prihodom pustil daljši razmik, tri ali štiri dni, sem si z gnusom zamišljala vse delo, ki ga bom morala opraviti, prijateljske večerje, ki se jih bom morala udeležiti, preden ga bom spet videla. Najljubše bi mi bilo, da mi ne bi bilo treba početi nič drugega kot čakati nanj. In živela sem v vedno večjem strahu, da bi se zgodilo kar koli, kar bi onemogočilo najin zmenek. Nekega popoldneva, ko

sem se z avtomobilom vračala domov, on pa bi moral priti pol ure pozneje, me je prešinilo, da bi se lahko kam zaletela. Takoj nato: "Ne vem, ali bi se ustavila."

Ko sem bila končno pripravljena, naličena, počesana, ko je bila hiša pospravljena in če mi je ostalo še kaj časa, nisem bila sposobna brati ali popravljati nalog. Nekako svojih misli tudi nisem hotela odvracati k čemur koli drugemu, kar ni zadevalo čakanja na A.: ne smem ga skaziti. Pogosto sem na list napisala datum, uro in "prišel bo", skupaj z drugimi stavki, strahovi, da ne bi prišel, da njegovo poželenje ne bi bilo tako močno. Zvečer sem list spet vzela v roke, "prišel je", brez reda zapisovala podrobnosti najinega srečanja. Nato sem otopelo buljila v počečkan list z dvema, prej in potem napisanima odstavkoma, ki se ju je dalo brati enega za drugim, brez prekinitve. Med obema so bili besede, gibi, ob katerih je vse drugo postalo smešno nepomembno, s pisanjem vred, z njim sem jih poskušala zadržati. Presledek časa, ki ga je na obeh straneh zamejeval avtomobilski hrup, zaviranje, speljevanje njegovega renaulta 25, med katerim sem bila prepričana, da v mojem življenju nikoli ni bilo ničesar pomembnejšega, niti rojevanje otrok, niti opravljeni izpiti, niti daljna potovanja, od tega, da sem sredi popoldneva v postelji s tem moškim.

Trajalo je samo nekaj ur. Na roki nisem imela ure, saj sem jo tik pred njegovim prihodom snela. On je svojo obdržal in v strahu sem pričakovala trenutek, ko bo skrivaj pogledal nanjo. Ko sem šla v kuhinjo po led, sem dvignila pogled k stenski uri nad vrati, "samo še dve uri", "ena ura", ali "čez eno uro bom tu, on pa bo spet odšel". Osuplo sem se spraševala: "Kje je sedanjost?"

* Pogosto imam navado, da postavim na tehtnico neko željo in nesrečo, ki bi jo lahko povzročila ali žrtev katere bi lahko bila, bolezen, nekaj bolj ali manj tragičnega. Precej zanesljivo lahko ocenim moč svoje želje – in morda tudi kljubujem usodi – glede na to, ali sem v domišljiji pripravljena plačati ceno zanjo: "Vseeno mi je, če mi zgori hiša, samo da mi uspe končati to, kar pravkar pišem."

Preden je odšel, se je polagoma oblačil. Gledala sem ga, kako si zapenja srajco, si natika nogavice, spodnje hlače, hlače, si pred ogledalom zavezuje kravato. Ko bo oblekel suknjič, bo vse končano. Bila sem samo še čas, ki je tekel skozi me.

Neznanska utrujenost me je ohromila takoj po njegovem odhodu. Ni sem takoj pospravila. Opazovala sem kozarce, krožnike z ostanki, poln pepelnik, obleke, kose perila, raztresene po hodniku, rjuhe, ki so se vlekle po tepihu. Ta nered, v katerem je vsak predmet pomenil neki gib, neki trenutek, ki je sestavljal sliko, katere moči in bolečine zame ne bo nikoli dosegla nobena slika iz muzeja, bi si želela ohraniti nespremenjen. Seveda se do naslednjega dne nisem umila, samo da sem na sebi lahko obdržala njegovo spermo.

Računala sem, kolikokrat sva se ljubila. Zdelo se mi je, da se je najin odnos vsakič dopolnil z nečim novim, vendar tudi to, da naju bo prav kopičenje gibov in užitkov zagotovo oddaljilo. Izčrpavala sva kapital želje. Kar sva pridobila pri telesni silovitosti, sva izgubila pri času.

Padla sem v nekakšen polspanec, med katerim sem imela občutek, da spim v njegovem telesu. Naslednji dan je mineval v odrevenelosti, sredi katere se je nedoločno znova zarisoval ljubkujoči gib, ki ga je naredil, sredi katere se je ponavljala beseda, ki jo je izgovoril. Opolzkih francoskih besed ni poznal ali pa jih ni hotel uporabljati, saj te zanj niso bile naelektrene s težo družbenih prepovedi, nedolžne besede, kot katere koli druge (kot bi bile zame nedolžne prostaške besede v njegovem jeziku). V metroju, v samopostrežni, sem slišala, kako mi njegov glas šepeta: "Ljubkuj mi z ustnicami spolovilo." Nekega dne na postaji Opera zaradi zatopljenosti v svoje sanjarije sploh nisem opazila, da je mimo odpeljal metro, s katerim sem se nameravala peljati.

Omrtničenost se je postopoma izgubljala, spet sem začela čakati na klic, z bolečino in tesnobo, ki sta bili vedno večji, bolj ko se je oddaljeval dan zadnjega srečanja. Tako kot sem bila nekoč po izpiti z oddaljevanjem od dneva preskusa vedno bolj prepričana, da so me zavrnil, sem bila z minevanjem dni brez njegovega klica vedno bolj prepričana, da me je zapustil.

Edini srečni trenutki brez njegove navzočnosti so bili trenutki, ko sem kupovala obleke, uhane, nogavice in jih doma pred ogledalom pomerjala, sledeč - neuresničljivemu - idealu, da bi me vsakič videl v drugačni obleki. Komaj pet minut je lahko opazoval mojo novo bluzo ali salonarje, nato so do njegovega odhoda pozabljeni ležali kdove kje. Vedela sem tudi, kako nekoristne bi bile cunje ob novem poželenju, ki bi ga začutil do druge ženske. A da bi se pojavila v obleki, ki jo je že videl, se mi je zdelo kot napaka, popuščanje v prizadevanju za nekakšno popolnost, h kateri sem v svojem odnosu z njim težila. V isti želji po popolnosti sem v veleblagovnici brskala pod geslom Tehnike telesne ljubezni. Pod tem naslovom je bilo "prodanih sedemsto tisoč izvodov".

Pogosto se mi je zdelo, da to strast doživljam podobno, kot bi pisala knjigo: ista nuja, da se mi mora posrečiti vsak prizor, ista skrb za vse podrobnosti. Vse do misli, da bi mi bilo vseeno, če umrem, potem ko do konca izživim to strast - ne da bi točno vedela, kaj pomeni "do konca" -, tako kot bi lahko umrla potem, ko bom čez nekaj mesecev končala to pisanje.

Trudila sem se, da ljudje, s katerimi sem imela opravka, v mojih besedah ne bi zaznali moje obsedenosti, pa čeprav je to zahtevalo budnost, ki jo je bilo težko brez prestanka ohranjati. Pri frizerju sem videla zelo klepetavo žensko, z njo so se vsi povsem normalno pogovarjali, vse dokler ni z glavo, nagnjeno vznak nad umivalnik, povedala: "Zdravim se zaradi živcev." V hipu in neopazno se je osebje začelo do nje obnašati z oprezno zadržanostjo, kot da bi bilo takšno neustavljivo priznanje dokaz njene motenosti. Bala sem se, da bi bila tudi sama videti nenormalna, če bi povedala "preživljam strast". A kadar sem se znašla sredi drugih žensk, pred blagajno v samopostrežni, v banki, sem se vendarle spraševala, ali imajo tako kot jaz tudi one nenehno v mislih nekega moškega, kako bi sicer lahko prenašale takšno življenje, v katerem - sodeč po mojem prejšnjem življenju - ni drugih pričakovanj razen konca tedna, večerje v restavraciji, ure gimnastike ali šolskih uspehov otrok: vse, kar mi je bilo sedaj bodisi mučno bodisi nepomembno.

Pod vplivom zaupne izpovedi ženske ali moškega, ki je priznal, da doživlja ali je doživel, doživela "noro ljubezen do nekega tipa" ali "silovito razmerje z nekom", sem se včasih želela izpovedati. Ko se je polegel občutek navdušenja ob skupni krivdi, sem si očitala, ker sem se pustila, četudi samo za hip, zapeljati. Ob takšnih pogovorih, med katerimi sem na izjave drugega ves čas odgovarjala z "jaz tudi, pri meni je prav tako, tudi meni se je to zgodilo itd.", se mi je nenadoma zazdelo, da nimajo nobene zveze z resničnostjo moje strasti, da so nepotrebni. V takšnih izlivih se je celo nekaj izgubilo.

Svojim sinovom, ki študirajo in le sem ter tja prespijo pri meni, sem razkrila samo toliko, kolikor je bilo iz praktičnih razlogov najnujnejše in mi je omogočalo nemoteno nadaljevati mojo zvezo. Tako so morali poklicati, da bi izvedeli, ali lahko pridejo k meni, in če so že bili tu, so morali, takoj ko je A. napovedal svoj prihod, oditi. Ti ukrepi, vsaj navzven, niso povzročali nobenih problemov. A vseeno bi to zgodbo pred svojimi otroki raje popolnoma prikrila, tako kot sem prej pred svojimi starši zmeraj skrivala svoje ljubimkanje in avanture. Nedvomno v želji, da bi se izognila njihovim sodbam. Tudi zato, ker prav starši in otroci najteže brez mučnega občutka sprejmejo spolno življenje tistih, ki so jim po mesu najbližji in za vedno najstrože prepovedani. Ker otroci zavračajo očitnost, ki je zapisana v zamegljenem pogledu, v odsotnem molku njihove matere: v nekih trenutkih zanjo niso nič pomembnejši kakor za mačko, ki se ji mudi na lov za starimi mačkoni.**

* * *

Ves ta čas se mi je zdelo, da svojo strast živim kakor roman, sedaj pa ne vem, kot kaj jo zapisujem, je morda to kot pričevanje ali celo kot izpoved, kakršna je v navadi v ženskih časopisih, kot manifest, kot za-

** V intervjujih iz *Marie-Claire* mladi nepreklicno obsojajo ljubezni svojih osamosvojenih ali ločenih mater. Neko dekle, zamerljivo: "Moja mati je ljubimce potrebovala samo zato, da je laho ob njih sanjarila." Bi ji lahko rabili za kaj boljšega?

pisnik ali kar kot komentar k besedilu.

To ni poročilo o neki zvezi, to ni pripovedovanje zgodbe (katere polovice ne poznam) z natančnim – "prišel je 11. novembra" – ali pa približnim – "minevali so tedni" – zaporedjem dogodkov. V najinem razmerju tega zame ni bilo, poznala sem samo navzočnost in odsotnost. Nič drugega ne počnem, kot zbiram znamenja neke strasti, pri tem nenehno niham med "vedno" in "nekega dne", kot da bi s takšnim popisom lahko dosegla resničnost te strasti. V naštevanju in opisovanju dejstev seveda ni ne ironije ne posmeha, s katerima drugim ali sebi pripovedujemo o stvareh, potem ko smo jih doživeli, nikoli pa jih z njima ne občutimo, kadar se dogajajo.

Izvora svoje strasti ne nameravam iskati v svoji daljni zgodovini, kakršno bi iz mene izvelkel psihoanalitik, v bližnji zgodovini, niti v kulturnih modelih čustvovanja, ki so od otroštva naprej vplivali name (*V vrtincu*, *Fedra* ali pa šansoni Edith Piaf so bili prav tako odločilni kakor Ojdipov kompleks). Svoje strasti nočem razlagati – to bi pomenilo, da bi jo pojmovala kakor zmoto ali motnjo, za katero bi se morala opravičevati – hočem jo samo postaviti na ogled.

Edine danosti, ki bi jih bilo treba upoštevati, so morda materialne, čas in svoboda, ki sta mi bila na razpolago, da sem vse to lahko doživela.

Rad je imel Saint-Laurentove obleke, Cerrutijeve kravate in velike avtomobile. Vozil je hitro, signaliziral z žarometi, brez besed, kot da bi se do kraja prepustil občutku svobode, svoje lastne urejenosti, gospodujočega položaja na francoski avtocesti, on, ki je prihajal iz vzhodne dežele. Bilo mu je všeč, da se zdi ljudem podoben Alainu Delonu. Uganila sem – kolikor je to sploh zares mogoče, kadar gre za tujca – da ga intelektualne in umetniške zadeve niso zanimale, ne glede na spoštovanje, s katerim so ga navdajale. Najraje je imel televizijske kvize in *Santo Barbaro*. Vse to me ni brigalo. Nedvomno zato, ker sem pri A.-ju, tujcu, njegova nagnjenja lahko razumela predvsem kot kulturne razlike, pri kakem Francozu pa bi se ista nagnjenja v mojih očeh najprej kazala kot socialne razlike. Ali pa sem morda v A.-ju z užitkom na novo odkrivala najbolj "povzpetniški" del same sebe: kot mladoletnica sem hlepela po

oblekah, ploščah in potovanjih, saj sem bila zanje med sošolci, ki so vse to imeli, prikrajšana – tako kot A., ki je bil z vsem svojim ljudstvom vred "prikrajšan" in je hrepenel le po lepih srajcah in po videonapravah iz zahodnjaških izložb.***

* * *

Ko sem hodila po Parizu in so se mi pred očmi vrstili veliki avtomobili, v katerih je za volanom sedel sam moški z videzom prezaposlenega vodilnega uslužbenca, sem sprevidela, da A. ni ne več ne manj kot zgolj eden izmed njih, ki se v prvi vrsti briga za svojo kariero, z občasnimi napadi čutnosti, mogoče ljubezni do nove ženske na dve leti ali tri leta. To razkritje me je osvobajalo. Odločila sem se, da ga ne bom več videvala. Bila sem prepričana, da je zame postal ravno tako brezimen in nepomemben kakor ti uglajeni vozniki beemvejev ali renaultev 25. Toda med hojo sem si v izložbah ogledovala obleke in perilo, kot bi načrtovala naslednji zmenek.

Takšni bežni trenutki razsodnosti so prihajali od zunaj, sama jih nisem iskala. Prav nasprotno, izogibala sem se priložnostim, ki bi me lahko iztrgale iz moje obsedenosti, branju, družabnim in vsem drugim dejavnostim, ki so me prej veselile. Želela sem si popolnega brezdelja. Odločno sem odklonila dodatno delovno obveznost, ki mi jo je bil predlagal ravnatelj, in ga pri tem po telefonu malodane opsovala. Zdelo se mi je, da se z vso pravico upiram vsemu, kar mi je onemogočalo, da bi se brez zadržkov predajala občutkom in izmišljenim zgodbam, ki jih je prinašala moja strast.

Na vlaku, v metroju, v čakalnicah, povsod, kjer je dovoljeno ostati

*** Ta moški še naprej živi nekje na tem svetu. Ne moremo ga natančneje opisovati, navajati znamenj, ki bi ga lahko razkrinkala. Odločno "živi svoje življenje", to pomeni, da zanj ne obstaja nobeno delo, ki bi ga bilo pomembneje opravljati kakor to življenje. Da zame to ne velja, mi ne daje pravice, da bi razkrila njegovo osebnost. Ni se odločil za vlogo v moji knjigi, ampak samo za vlogo v mojem življenju.

brez kakršnega koli opravka, sem se, takoj ko sem sedla, zatopila v sanjarjenje o A. V istem hipu, ko sem se pogreznila v to stanje, je moje misli zajel blažen krč. Imela sem občutek, da se prepuščam telesnemu ugodju, kakor da bi ob ponavljajočem se navalu istih podob, istih spominov možgani lahko dosegli užitek, kakor da bi bili tudi sami eden izmed spolnih organov.

Pri popisovanju teh stvari seveda ne občutim prav nobenega sramu, zaradi razmika, ki ločuje čas njihovega zapisa, ko jih vidim edino jaz, in čas, ko jih bodo ljudje prebirali, in za katerega se mi zdi, da se ne bo nikoli zgodil. Do takrat se mi lahko zgodi nesreča, lahko umrem, lahko izbruhne vojna ali revolucija. Prav zaradi tega razmika lahko sedaj pišem, približno tako, kot sem se pri šestnajstih ves dan nastavljala žgočemu soncu, se pri dvajsetih ljubila brez kontracepcije: brez misli na posledice.

(Zmotno je torej človeka, ki piše o svojem življenju, primerjati z ekshibicionistom, saj si ta želi le eno, da bi se kazal in bi ga videli v istem hipu.)

* * *

Pred šestimi meseci je zapustil Francijo in se vrnil v svojo deželo. Verjetno ga ne bom nikoli več videla. Na začetku mi je bilo zjutraj, ko sem se ob desetih zbudila, vseeno, ali živim ali umrem. Bolelo me je vse telo. Izruvala bi si to bolečino, a bila je prav povsod. Želela sem si, da bi v sobo vkorakal ropar in me ubil. Čez dan sem poskušala ves čas nekaj početi, nikoli obsedeti brez dela, v strahu, da se ne bi izgubila (v tem primeru beseda z negotovim pomenom, pasti v depresijo, začeti piti itd.). Prav tako sem se trudila ostati brezhibno oblečena in naličena, nositi leče namesto očal, ne glede na ves pogum, ki ga je takšno ravnanje zahtevalo od mene. Nisem mogla gledati televizije niti listati po revijah, vse reklame za parfume ali mikrovalovne pečice razkazujejo le eno: ženska čaka na moškega. Ko sem šla mimo prodajaln s perilom, sem odvrnila pogled.

Kadar mi je bilo zares zelo hudo, sem občutila silovito željo, da bi šla po nasvet k vedeževalki, zdelo se mi je, da je to edina življenjsko

pomembna stvar, ki jo lahko storim. Nekega dne sem v elektronskem imeniku iskala imena jasnovidk. Seznam je bil dolg. Ena izmed njih je posebej navajala, da je napovedala potres v San Franciscu in Dalidino smrt. Ves čas, ko sem si beležila imena in telefonske številke, sem občutila prav takšno radost kakor takrat, ko sem pred mesecem dni pomerjala obleko za A., kakor da bi še vedno počela nekaj njemu namenjenega. Potem nisem poklicala nobene vedeževalke, bala sem se, da bi mi napovedala, da se ne bo nikoli več vrnil. Prav nič začudeno sem pomislila, "tudi mene je to prijelo". Ni mi bilo jasno, zakaj mene to ne bi prijelo.

Neke noči me je prešinila želja, da bi s testom ugotovila, ali imam aids: "Mogoče mi je zapustil vsaj to."

Za vsako ceno sem si hotela zapomniti njegovo telo, od glave do peta. Uspelo mi je natančno ugledati njegove oči, nihanje pramena las na njegovem čelu, lok njegovih ramen. Čutila sem njegove zobe, notranjost njegovih ust, obliko njegovih stegen, hrapavost njegove kože. Pomislila sem, kako majhna razlika je med takšno rekonstrukcijo in prividom, med spominom in norostjo.

* * *

"Od lanskega septembra naprej nisem počela nič drugega, kot čakala na tega moškega", itd., sem začela pripovedovati približno dva meseca potem, ko je A. odšel, ne vem več natanko, katerega dne je to bilo. Povsem natančno si lahko priključem v spomin vse, kar je sodilo k mojemu razmerju z A., oktobrske nemire v Alžiriji, vročino in oblačno nebo 14. julija '89, celo najbolj nepomembne podrobnosti, na primer nakup mikserja junija, dan pred zmenkom, nasprotno pa mi je pisanje neke strani povsem nemogoče povezati z neko ploho ali z enim izmed dogodkov, ki so se na svetu zgodili v zadnjih petih mesecih, s padcem Berlinskega zidu in z usmrtnitvijo Ceausesca. Čas pisanja nima ničesar skupnega s časom strasti.

In vendar sem pisati začela prav zato, da bi ostala v tistem času, v

katerem je bilo vse usmerjeno k istemu smislu, od izbiranja filma do izbiranja šminke, k nekemu. Nedovršni pretekli čas, ki sem ga samodejno uporabljala od prvih vrstic dalje, je čas trajanja, ki mu nisem hotela videti konca, čas stavkov "takrat je bilo življenje lepše", neskončno ponavljanje. Tako sem tudi izzvala bolečino, ki je nadomestila prejšnje pričakovanje telefonskih klicev in zmenkov. (Še zdaj je branje prvih strani prav tako boleče kakor dotik ali pogled na frotirast kopalni plašč, ki si ga je nataknil pri meni in ga slekel, ko se je moral pred odhodom obleči. Razlika: te strani bodo zame, mogoče tudi za druge, vedno ohranile smisel, kopalni plašč - ki ima že zdaj smisel samo zame - pa mi nekega dne ne bo več ničesar pomenil in zavila ga bom skupaj z odpadnimi cunjami. Zdaj ko sem to zapisala, moram poskusiti rešiti tudi kopalni plašč.)

* * *

Nocoj sta se v metroju nasproti mene pogovarjali dve dekleti. Slišala sem "živijo v hišici v Barbizonu". Spraševala sem se, na kaj me spominja to ime, in po nekaj minutah sem se spomnila, da mi je A. povedal, da sta šla neke nedelje tja z ženo. Bil je spomin kot kateri koli. Torej svet brez A. začenja znova dobivati pomen? Mož z mački iz moskovskega cirkusa, frotirast plašč, Barbizon, ves tekst, ki sem si ga dan za dnem v mislih sestavljala od prve noči naprej, s podobami, z gibi, besedami - celota znakov, ki sestavljajo nenapisan roman neke strasti, začenja razpadati. Pričujoči tekst je samo usedlina, drobna sled tistega živega teksta. Tako kot prvi mi nekega dne ne bo pomenil ničesar.

In vendar ga ne morem zapustiti, tako kot tudi A.-ja nisem mogla zapustiti lani spomladi, ko sem ga brez prestanka čakala in si ga želela. Četudi vem, da v nasprotju z življenjem nimam kaj pričakovati od pisanja, kjer se dogodi le tisto, kar vanj položimo. Nadaljevati pomeni tudi odlagati tesnobni občutek trenutka, ko damo to prebrati drugim. Dokler je bilo pisanje zame nuja, si zaradi te možnosti nisem delala skrbi. Zdaj ko sem tej nuji prišla do konca, popisane strani opazujem z osuplostjo in nekakšnim sramom, ki ga - prav nasprotno - nisem nikoli občutila, ko sem svojo strast živela, in nič bolj, ko sem o njej pripovedovala. Z mislijo na objavo so spet vse bolj navzoče "normalne" sodbe in vrednote te-

ga sveta. (Mogoče je, da prav vprašanja, kot je "ali gre za avtobiografijo", na katera je treba odgovarjati, onemogočijo izid vseh mogočih knjig, razen tistih, ki so napisane v romaneskni obliki, kjer ugled ni ogrožen.)

Tukaj, nad listi, ki jih prekriva moja, le zame čitljiva pisava, polna prečrtanih mest, si še lahko predstavljam, da gre za zasebno, skorajda otročjo stvar, ki ne prinaša posledic – tako kot ljubezenske izjave ter opolzki stavki, ki sem jih med poukom pisala pod ovitke na zvezkih, in kot vse, kar lahko mirno in nekaznovano zapišemo, dokler smo prepričani, da tega nihče ne bo videl. Ko bom začela tipkati to besedilo, ko se bo pred mojimi očmi prikazalo v javnosti namenjeni pisavi, bo moje nedolžnosti konec.

Odlomke izbrala, prevedla in spremno opombo napisala
Suzana Koncut

Annie Ernaux (roj. 1940) je profesorica književnosti in se je na francoskem literarnem prizorišču prvič pojavila leta 1974 z romanom *Armoires vides* (Prazne omare), ki je že naznanjal zanjo značilen jedrnat in preprost slog, v katerem (na videz) zgolj iz potrebe, da ne bi izgubila svoje preteklosti, opisuje vsakomur poznane dogodke iz vsakdanjega življenja. Sledili so mu še romani *Ce qu'ils disent ou rien* (To, kar rečejo, ali pa nič, 1977), *La femme gelée* (Prezeblja ženska, 1981), *La Place* (Mesto, 1984, roman o očetovi smrti in o pisateljičinem odnosu do njega; zanj je dobila literarno nagrado Prix Renaudot), *Une femme* (Ženska, 1987), *Passion simple* (Gola strast, 1991) in *Journal du dehors* (Dnevnik s ceste, 1993). Del njenega ustvarjanja bi lahko povezali z oznako "ženska pisava" (*La femme gelée*, *Passion simple*), drugi del, zaradi katerega je v zadnjih letih ena najbolj branih avtoric pri najširšem francoskem bralstvu, pa obuja spomin na njeno otroštvo in starše (*La place*, *Une femme*); osrednja tema teh tako priljubljenih romanov je razkol med ljudmi preprostega rodu in njihovo hčerjo, ki ji je uspelo socialno osamosvojiti se in prestopiti mejo ozko zamejenega sveta staršev.